

KS. MIROSŁAW SITARZ

JAN PAWEŁ II PRAWODAWCA KOŚCIOŁA POWSZECHNEGO*

Jan Paweł II był 264. Biskupem Rzymu. Trwający 26 lat i 6 miesięcy Jego pontyfikat był jednym z najdłuższych w dziejach Kościoła¹. Podczas tego pontyfikatu i dzięki osobie Jana Pawła II doszło do wielu różnorodnych zmian² również na płaszczyźnie prawnej w Kościele oraz – dzięki zawartym w tym okresie konkordatami – w systemach prawnych poszczególnych państw³. Zanim przejdziemy do analizy prawodawczej działalności Jana Pawła II, omówimy pojęcie Kościoła powszechnego oraz kompetencje Biskupa Rzymu.

1. POJĘCIE KOŚCIOŁA POWSZECHNEGO

W Nowym Testamencie termin *Kościół (ecclesia)* jest używany w liczbie pojedynczej na oznaczenie jednego Ciała Chrystusa bądź jednego ludu Boże-

---

Ks. dr MIROSŁAW SITARZ – adiunkt Katedry Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego, Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL; adres do korespondencji: Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin.

* Referat ten został wygłoszony 04.06.2005 r. podczas konferencji naukowej *Jan Paweł II – Promocja człowieka*, poświęconej nauczaniu Jana Pawła II, zorganizowanej przez Fundację Pomocy Osobom Niepełnosprawnym i Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL w Stróżach koło Tarnowa.

¹ Dłużej trwały tylko dwa pontyfikaty: Piotra (około 34 lat) i Piusa IX (31 lat i 8 miesięcy); por. P. N o w a k, *Jak wybierano papieży. Konklawe*, Częstochowa 2005, s. 111.

² Zob. J. P o n i e w i e r s k i, *Pontyfikat 1978-2005*, Kraków 2005, s. 502.

³ Działalność Jana Pawła II na płaszczyźnie prawnej w okresie 20 lat pontyfikatu opracował W. Góralski (*Jan Paweł II jako ustawodawca*, w: *20 lecie pontyfikatu Jana Pawła II. Sympozjum ogólnouczeniiane w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie 16 listopada 1998 roku*, red. J. Krasieński, Warszawa 2000, s. 71-90).

go, powołanego do manifestowania i kontynuacji zbawczej misji Chrystusa w świecie, lub w liczbie mnogiej – na oznaczenie tego misterium, które dokonuje się konkretnie w różnych miejscach np.: do Kościoła Bożego w Koryncie (1 Kor 1, 1), do Kościołów w Galacji (Ga 1.1.) (1 Tes 1, 1).

Kościół w pierwszych wiekach był określany za pośrednictwem dwóch terminów: „powszechny” i „katolicki”. Terminy te mają etymologie prawie wspólną, dlatego że *universitas* jest rzeczywistością, której elementy skierowane są do jedności, a *katholikos* oznacza *ogólny*. Jakkolwiek pochodzenie tych terminów jest bliskie, to z czasem ich znaczenie zostało zróżnicowane. Podczas gdy termin „powszechny” oznacza pewną ekspansję, sugeruje ideę rozszerzającą się wszędzie, to termin „katolicki” wskazuje zgromadzenie, sugeruje pewien organizm, pewną syntezę rzeczywistości, która mimo rozszerzania się w przestrzeni, bądź zróżnicowania wewnętrznego, jest zwrócona do centrum zabezpieczającego jego jedność. Obydwa pojęcia jedność i uniwersalność z czasem zbiegają się w jedno. Dlatego termin „katolicki” może oznaczać tak powszechność, jak i ortodoksję w wierze. W następstwie schizmy wschodniej i reformy protestanckiej terminem „Kościół katolicki” oznaczano nie tyle Kościół w całości, ile – nawet bez przymiotnika „rzymski” – Kościół pozostający w jedności z Biskupem Rzymu. Na tej podstawie można wnioskować, że te dwa terminy Kościół powszechny i Kościół katolicki – pod pewnym względem mogą być używane zamiennie. Oznaczają one: Kościół rozsiany w całym świecie, Kościół, który z natury swej chce objąć swym zasięgiem wszystkie ludy; Kościół, który różne ludy prowadzi do jedności; Kościół, który zachowuje nienaruszony depozyt wiary. W celu uniknięcia zamiennego używania tych terminów, najczęściej używany jest termin „wspólnota kościołów” (*communio ecclesiarum*) na oznaczenie Kościoła rozpatrywanego w całości⁴.

2. KOMPETENCJE BISKUPA RZYMU

W KPK 83 czytamy: „Biskup Kościoła Rzymskiego, w którym trwa urząd udzielony przez Pana samemu Piotrowi, pierwszemu z Apostołów, a który ma być przekazywany jego następcom, jest Głową Kolegium Biskupów, Za-

---

⁴ J. K r u k o w s k i, *Kościół powszechny a Kościoły partykularne*, w: *Kościół partykularny w Kodeksie Jana Pawła II*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, Lublin: Wyd. KUL 2004, s. 25.

stępcą Chrystusa i Pasterzem całego Kościoła tutaj na ziemi. Dlatego, z racji swego urzędu, posiada on najwyższą, pełną, bezpośrednią i powszechną władzę zwyczajną w Kościele, którą może wykonywać zawsze swobodnie” (kan. 331).

Biskupowi Rzymu jako następcy Piotra, który był pierwszym wśród Apostołów, przysługują tytuły: „Głowy Kolegium Biskupów” jako najwyższemu organowi w hierarchii władzy; „wikariusza Chrystusa” i „Pasterza całego Kościoła”. Jako „wikariusz Chrystusa” papież ma władzę pochodzącą bezpośrednio od Boga (LG 27). Biskupowi Rzymu jako „Pasterzowi Kościoła powszechnego”, co na mocy prawa bożego jest związane z urzędem wikariusza Chrystusa, przysługuje biskupia władza jurysdykcji względem całego Kościoła⁵. Władza przysługująca Biskupowi Rzymu na mocy urzędu Piotrowego, obejmuje następujące atrybuty: zwyczajna, najwyższa, pełna, bezpośrednia, powszechna i sprawowana swobodnie:

a) władza „zwyczajna” jest sprawowana na mocy samego urzędu prymacjalnego ustanowionego przez Chrystusa; dlatego przysługuje mu nie jako określonej osobie fizycznej ze względu na jej osobiste przymioty, ale jako tytulariuszowi najwyższego urzędu w Kościele (por. kan. 131 § 1); a więc papież otrzymuje władzę nie na podstawie delegacji danej mu przez kogoś innego, np. przez kardynałów podczas konklawe;

b) władza „najwyższa” w hierarchii kościelnej znaczy, że papież nie podlega żadnej innej władzy ludzkiej i ograniczona jest tylko przez prawo Boże (por. LG, 27b)⁶.

c) władza biskupa Rzymu jest „pełna”, to znaczy – obejmuje funkcje władzy uświęcania, nauczania i rządzenia; rozciąga się na wszystkie rodzaje władzy rządzenia, tzn. że obejmuje władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą (por. kan. 135-138; 1442). Nie znaczy to, że władza papieska jest absolutnie nieograniczona, gdyż papież sprawuje swoją władzę dla dobra wspólnego Kościoła powszechnego i poszczególnych Kościołów (CD 2), czyli że władza ta jest na służbie Kościoła, związana z celem Kościoła, powinna

---

⁵ Zob. Sobór Watykański I, *Pierwsza konstytucja dogmatyczna o Kościele Chrystusowym (Pastor aeternus)*, w: *Dokumenty soborów powszechnych*. Tekst łaciński i polski, t. IV (1511-1870), oprac. A. Baron, H. Pietras SI, s. 913-928.

⁶ Z tej zasady wynikają konsekwencje określone w innych kanonach, jak: „*Prima sedes a nemine iudicatur* – władza prymacjalna nie może być przez kogokolwiek sądzona” (kan. 1404); nie można wnosić apelacji lub rekursu od wyroku lub dekretu Biskupa Rzymu (kan. 333 § 1; 1629, 1); sankcja cenzury przeciwko temu, kto by wniósł rekurs do Soboru Powszechnego lub do Kolegium Biskupów przeciwko decyzji papieża (kan. 1372). Na mocy swego urzędu papież ma władzę nad całym Kościołem i nad poszczególnymi Kościołami partykularnymi i ich zespołami (kan. 333 § 1).

więc respektować te elementy w strukturze Kościoła, które są z prawa Bożego, prawdy wiary, sakramenty, episkopat, prawa wiernych itd.⁷;

d) władza papieska jest „bezpośrednia”, tzn., że papież może ją sprawować względem całego Kościoła powszechnego oraz wszystkich wiernych i każdego Kościoła partykularnego bez konieczności zezwolenia, autoryzacji lub licencji ordynariuszy miejscowych lub personalnych (LG 27, CD 2). Konsekwencją tego jest prawo wiernych do skierowania do papieża swoich próśb lub opinii. Z tej zasady prymacjalnej wynika prawo każdego wiernego do wniesienia do papieża swojej sprawy, zarówno spornej jak i karnej, z każdego trybunału i w każdym stadium procesu (kan. 1417 § 1). Papież może zarezerwować określone sprawy swojej władzy lub jakimukolwiek organowi niższej instancji (kan. 381 § 1)⁸;

e) władza papieska jest „powszechna”, ponieważ jej zakres rozciąga się na wszystkie sprawy dotyczące wiary, obyczajów, które mieszczą się w porządku kościelnym (aspekt przedmiotowy), oraz na wszystkie Kościoły partykularne i wszystkich wiernych (aspekt podmiotowy);

f) Biskup Rzymu może ją „sprawować zawsze swobodnie” (LG 22), to znaczy bez jakichkolwiek ograniczeń zewnętrznych, czasowych i innych warunków⁹.

Papież może wykonywać władzę „w różny sposób”, tzn. osobiście lub w sposób kolegialny, w łączności z całym episkopatem, który pod jego przewodnictwem tworzy Kolegium Biskupów. Biskupi są również zobowiązani do współpracy z papieżem w trosce o cały Kościół powszechny „w różnych formach” przez niego ustalonych. Do form ustanowionych w KPK 83 na sposób stały należą: synod biskupów (kan. 342-348), Kolegium Kardynałów (kan. 349-359), Kuria Rzymska (kan. 360-361) i legaci papiescy (kan. 362-367). Organy te wykonują władzę w imieniu papieża, dla dobra wszystkich Kościołów w sposób ustawowo określony. Normy szczegółowe dotyczące funkcjonowania tych organów określają ustawy specjalne (*lex specialis*)¹⁰.

⁷ Szerzej: J. K r u k o w s k i, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II, s. 173.

⁸ Ilość spraw zarezerwowanych papieżowi w ciągu dziejów ulegała zmianom (por. wykaz takich spraw w: W. J a k u b o w s k i, M. S o l a r c z y k, *Ustrój Kościoła rzymsko-katolickiego. Wybrane zagadnienia instytucjonalne*, Warszawa 2002, s. 17-18).

⁹ Nie znaczy to, że papież może mieszać się ciągle i arbitralnie w sprawy, które znajdują się w kompetencji poszczególnych biskupów diecezjalnych, ale że „Papież może w każdym momencie wykonywać swoją władzę, jaka wynika z jego urzędu” (NEP, 3). Por. CDF, *Considerazioni su „Il primato del successore di Pietro nel mistero della Chiesa”* (Comm. 30(1998) 207-216; K r u k o w s k i, *Komentarz...*, s. 174.

¹⁰ Np. taki charakter specjalny ma konstytucja apostołska Jana Pawła II *Pastor bonus* z 28

Biskup Rzymu, kierując Kościołem powszechnym¹¹ i Państwem Watykańskim, wydaje ogromną liczbę aktów urzędowych. Dokumenty papieskie można podzielić na: akty nauczycielskie Magisterium, akty łączności z wierzniymi, akty prawno-administracyjne.

Do akt prawno-administracyjnych zaliczamy:

– *littera decretales* – dekrety pontyfikalne w sprawach kanonizacyjnych oraz innych kwestiach fundamentalnych,

– *constitutiones apostolicae Urbi et Orbi* – konstytucje apostolskie mające charakter kościelnych ustaw powszechnych,

– *litterae apostolicae motu proprio datae* – ustawy papieskie wydane z własnej inicjatywy, regulujące określone dziedziny życia kościelnego, np. ustanawiające nowe instytucje Kurii Rzymskiej,

– *constitutiones apostolicae* – konstytucje apostolskie nie mające charakteru ustaw powszechnych – wydawane w formie uroczystych bulli – ustanawiające nowe kościoły partykularne, terytorialne i personalne, nowe prowincje i regiony kościelne, wnoszące diecezje do godności archidiecezji, ustanawiające tytuły kardynalskie, kapituły katedralne itp.,

– *litterae apostolicae* – pisma apostolskie wydawane w formie uroczystej bulli ogłaszające beatyfikacje, akty nominacyjne dla kardynałów, biskupów, wnoszące świątynie do godności bazyliki mniejszej, ustanawiające świętych patronów, erygujące nuncjatury i delegatury apostolskie,

– *litterae ad principes* – pisma do władz – dokumenty wydawane legatom papieskim – listy uwierzytelniające,

– *nominaciones* – nominacje dla dostojników kościelnych: dla nuncjuszy apostolskich i innych dygnitarzy w formie *brewe* apostolskiego¹².

Akty normatywne wydane przez Biskupa Rzymu są publikowane w oficjalnym organie promulgacyjnym Stolicy Apostolskiej *Acta Apostolicae Sedis*.

---

czerwca 1988 r., określająca zasady organizacji i funkcjonowania Kurii Rzymskiej (AAS 80(1988) 841-912).

¹¹ Kościół powszechny kieruje się normami prawa kanonicznego. Prawo kanoniczne obejmuje następujące rodzaje praw: prawo przyjęte przez ustawodawcę wyższego (*ius propositum*), czyli prawo boskie-naturalne i pozytywne objawione; prawo ustanowione przez Kościół (*ius constitutum*);

– prawo uznane, przejęte od innego ustawodawcy ludzkiego (*ius receptum*),

– zwyczaj prawny i praktyka (styl) Kurii Rzymskiej,

– prawo partykularne wydawane przez biskupów diecezjalnych, synody partykularne, konferencje biskupów, instytuty zakonne,

– oraz konkordaty (prawo traktatowe).

¹² Por. J a k u b o w s k i, S o l a r c z y k, *Ustrój Kościoła Rzymskokatolickiego...*, s. 22-27.

3. REALIZACJA KOMPETENCJI USTAWODAWCZYCH PRZEZ JANA PAWŁA II

Największym dokonaniem ustawodawczym Jana Pawła II jest kompleksowa reforma prawa kanonicznego zgodna z wytycznymi II Soboru Watykańskiego, przeprowadzona w latach 1978-1990, której efektem są dwa kodeksy prawa kanonicznego dla wiernych Kościoła łacińskiego i Kościołów wschodnich.

*Kodeks Prawa Kanonicznego*¹³ został uroczyście promulgowany 25 stycznia 1983 r. konstytucją apostolską *Sacrae disciplinae leges* w 24. rocznicę ogłoszenia zamiaru zwołania II Soboru Watykańskiego przez Jana XXIII. Kodeks ten oparty na „solidnym prawnym, kanonicznym i teologicznym fundamencie” i rozumiany jako „pas transmisyjny przenoszący na język kanonistyczny doktrynę soborową”¹⁴ stał się podstawowym dokumentem ustawodawczym Kościoła łacińskiego. Również w tym dniu (21.01.83) konstytucją *Divinus perfectionis magister* Jan Paweł II zreformował sposób dochodzenia kanonicznego dotyczącego beatyfikacji i kanonizacji. Ogłosił też akty wykonawcze do tej konstytucji, którymi są: *Normy Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych*¹⁵ oraz *Dekret generalny Kongregacji ds. Kanonizacyjnych na temat służ Bożych* z dnia 7 lutego 1983 r.¹⁶ W tym miejscu należy dodać, że podczas 198 ceremonii Jan Paweł II kanonizował 483 osoby (w tym 401 męczenników) i beatyfikował 1339 wiernych (w tym 1033 męczenników). Natomiast *Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich*¹⁷ papież promulgował 18 października 1990 r. konstytucją apostolską *Sacri canones*.

Utworzył nowe instytucje: w 1982 r. Papieską Radę ds. Rodziny¹⁸, w 1984 r. Papieską Radę ds. Kultury¹⁹; w 1983 Watykańskie Centrum Telewizyjne²⁰; podzielił Kongregację Sakramentów i Kultu Bożego na Kongre-

---

¹³ Codex Iuris Canonici Ioannis Pauli PP. II promulgatus, Libreria Editrice Vaticana M-DCCCC-LXXXIII. Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum 1984.

¹⁴ Konstytucja apostolska *Sacrae disciplinae leges*, w: tamże, s. 13-15.

¹⁵ AAS 75 (1983) 396-403.

¹⁶ AAS 75 (1983) 403-404.

¹⁷ Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, Typis Poyglottis Vaticanis M-DCCCCLXXX. Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich promulgowany przez Jana Pawła II, Lublin 2002.

¹⁸ *Motu proprio* z 9 maja 1981 r., *Familia a Deo instituta*. AAS 73(1981) 441-444.

¹⁹ AAS 74 (1982) 686-687.

²⁰ AAS 56(1983) 44.

gację ds. Sakramentów i Kongregację ds. Kultu Bożego²¹; w 1984 powołał Papieską Radę do Interpretacji Tekstów Prawnych²²; w 1985r. ustanowił Papieską Komisję Apostolstwa Służby Zdrowia²³. Generalną odnowę Kurii Rzymskiej dokonał promulgując Konstytucję apostolską *Pastor bonus* (28.06.1988)²⁴ i Regulamin dla Kurii Rzymskiej (04.02.1992)²⁵. Aktualnie struktura Kurii Rzymskiej obejmuje: Sekretariat Stanu, 9 kongregacji, 3 trybunały, 12 rad i kilka urzędów. Ustanowił 1 stycznia 1994 r. Akademię Nauk Społecznych²⁶.

W 1994 r. Ojciec św. wydał nowy *Regulamin Legatów Papieskich*. Nawiązał stosunki dyplomatyczne z wieloma państwami i innymi podmiotami prawa międzynarodowego. Aktualnie Stolica Apostolska ma swych przedstawicieli dyplomatycznych w 174 państwach²⁷ oraz delegatury apostolskie przy Kościołach partykularnych w państwach, z którymi nie ma stosunków dyplomatycznych²⁸. Ma także swych przedstawicieli przy kilkunastu organizacjach międzynarodowych i przy organizacjach pozarządowych.

Papież podpisał 76 konkordatów²⁹. Promulgował akty normatywne odnoszące się do struktur organizacyjnych Kościoła: Konstytucję apostolską *Ut sit validum* z dnia 28 listopada 1982 r. nadał *Opus Dei* status prałatury personalnej³⁰. 21 kwietnia 1986 r. wydał konstytucję apostolską *Spiritualium militum curae*, w której uregulował kwestie dotyczące duszpasterstwa wojskowego. Duszpasterstwo ludzi morza uregulował 31 stycznia 1997 r. ogłaszając motu proprio *Stella maris*³¹. W konstytucji apostolskiej z dnia 22 lutego

²¹ AAS 46(1984) 494-495.

²² AAS 76(1984) 443-434.

²³ AAS 77(1985) 457-461.

²⁴ AAS 90(1988) 841-912.

²⁵ *Regolamento generale della Curia Romana*, AAS 94(1992) 202-912.

²⁶ AAC 86(1994) 209-212.

²⁷ *Annuario Pontificio* 2004.

²⁸ Por. J. K r u k o w s k i, *Dyplomacja Stolicy Apostolskiej w okresie Jana Pawła II*, w: „*Servo Veritatis*”. *Materiały Międzynarodowej Konferencji dla uczczenia 25-lecia pontyfikatu Jego Świątobliwości Jana Pawła II*, Kraków 2003, s. 357; W. M. Z a r ę b c z a n, *Polacy w Watykanie. Instytucje i urzędy oraz Polacy w nich pracujący. Historia i współczesność*, Pelplin 2004, s. 244.

²⁹ Konkordat to umowa międzynarodowa regulująca, normująca wzajemne stosunki między władzą państwową a kościelną (Stolicą Apostolską) w danym państwie, ustalająca zakres kompetencji w sprawach interesujących obydwie strony – społeczności).

³⁰ AAS 75(1983) 423-425. Szerzej zob.: J. K o r y t k o w s k i, *Prałatury personalne*, Warszawa 1991.

³¹ „L'Osservatore Romano” 137(1997), s. 1-4.

1996 r., *Universi Dominici gregis* promulgował normy dotyczące wakatu Stolicy Apostolskiej i wyboru Biskupa Rzymu³².

Akty normatywne dotyczące posługi nauczania to: konstytucja apostolska z dnia 15 sierpnia 1979 r. *Sapientia christiana*³³, dotycząca uniwersytetów i wydziałów katolickich oraz konstytucja apostolska z dnia 15 sierpnia 1990 r. *Ex corde Ecclesiae* o uniwersytetach katolickich oraz instytutach studiów wyższych³⁴.

Jako Biskup Diecezji Rzymskiej zwołał papież, przeprowadził i promulgował Synod Diecezji Rzymskiej³⁵.

Jan Paweł II jako suweren – Głowa Państwa i Miasta Watykańskiego ogłosił 6 kwietnia 1984 r. *Nowe zasady zarządzania Państwem Watykańskim*³⁶ wydał (26.11.2000 r.) nową konstytucję Państwa Watykańskiego³⁷, która weszła w życie 22.02 2001 r. i zastąpiła poprzednią konstytucję z 1929 r.³⁸

4. ZAKOŃCZENIE

Reasumując pobieżną analizę bardzo bogatej działalności prawodawczej Jana Pawła II należy stwierdzić, iż wydał On 14 encyklik, 15 adhortacji apostolskich, 11 konstytucji apostolskich, 45 listów apostolskich, promulgował Katechizm Kościoła Katolickiego, opracowany w świetle Tradycji według autorytatywnej interpretacji Soboru Watykańskiego II, mianował 231 kardynałów (oraz jednego *in pectore*), zwołał 15 zgromadzeń Synodu Biskupów (7 zwyczajnych i 8 specjalnych)³⁹. Utworzył wiele diecezji i kościelnych

---

³² AAS 88(1996) 3050343.

³³ AAS 71(1979) 500-521.

³⁴ „Communications” 22(1990), nr 2, s. 171-196.

³⁵ Libero Del Sinodo Della Diocesi Di Roma. Secondo Sinodo diocesano celebrato sotto la presidenza di sua santità Giovanni Paolo II, annunciato il 17 maggio 1986 e concluso il 29 maggio 1993 durante veglia di Pentecoste in Piazza San Pietro, Roma 1993. Inne akty normatywne do roku 2000 zebrał J. I. Arrieta *Il sistema dell'Organizzazione Ecclesiastica. Norme e documenti. In particolare, la Chiesa in Italia e la diocesi di Roma*. Roma 2002, s. 636.

³⁶ AAS 76(1984) 495.

³⁷ Omówienia tej konstytucji dokonał J. Kowalczyk w: *Arcybiskup Józef Kowalczyk Doktor Honoris Causa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, Lublin 2001, ss. 23-36.

³⁸ *Legge fondamentale dello Stato della Città del Vaticano*, AAS 71(2000), s.75-81; oraz AAS 1(1929), s. 1-4.

³⁹ Por. *Obitus, depositio et tumulatio Ioannis Pauli PP II Sanctatae Memoriae*, „L'Osservatore Romano” 5(273)2005, s. 22-23.

jednostek terytorialnych, szczególnie w Europie Wschodniej. Dokonał reformy kodeksów Prawa Kanonicznego łacińskiego i wschodniego. Podpisał 76 konkordatów.

Wiele aktów normatywnych wydały też poszczególne organy Kurii Rzymskiej za aprobatą lub z inicjatywy Jana Pawła II⁴⁰. Próba wyliczenia bardzo bogatej działalności prawodawczej Jana Pawła II upoważnia do stwierdzenia, iż był On jednym z najwybitniejszych prawodawców w historii Kościoła Powszechnego. Działalność prawodawcza Jana Pawła II w Kościele, a także wpływ prawa konkordatowego na prawo poszczególnych państw i podmiotów prawa międzynarodowego, będzie wdzięcznym przedmiotem opracowań dla wielu autorów.

BIBLIOGRAFIA

- G ó r a l s k i W.: Jan Paweł II jako ustawodawca, w: 20-lecie pontyfikatu Jana Pawła II. Sympozjum ogólnouczelniane w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie 16 listopada 1998 roku, red. J. Krasieński, Warszawa 2000, s. 71-90.
- J a k u b o w s k i W., S o l a r c z y k M.: Ustrój Kościoła rzymskokatolickiego. Wybrane zagadnienia instytucjonalne, Warszawa 2002, s. 17-18.
- K r u k o w s k i J.: Kościół powszechny a Kościoły partykularne, w: Kościół partykularny w Kodeksie Jana Pawła II, red. J. Krukowski, M. Sitarz, Lublin: Wyd. KUL 2004, s. 25.
- K r u k o w s k i J.: Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, t. II, s. 173.
- K r u k o w s k i J.: Dyplomacja Stolicy Apostolskiej w okresie Jana Pawła II, w: „Servo Veritatis”. Materiały Międzynarodowej Konferencji dla uczczenia 25-lecia pontyfikatu Jego Świątobliwości Jana Pawła II, Kraków 2003, s. 357.
- N o w a k P.: Jak wybierano papieży. Konklawe, Częstochowa 2005, s. 111.
- P o n i e w i e r s k i J.: Pontyfikat 1978-2005, Kraków 2005, s. 502.
- Z a r ę b c z a n W. M.: Polacy w Watykanie. Instytucje i urzędy oraz Polacy w nich pracujący. Historia i współczesność, Pelplin 2004, s. 244.

---

⁴⁰ Jednak nie zalicza się ich do ustaw papieskich.

JOHANNES PAUL II ALS GESETZGEBER DER UNIVERSALKIRCHE

Z u s a m m e n f a s s u n g

Johannes Paul II. war der 264. Bischof von Rom. Sein 26 Jahre und 6 Monate dauerndes Pontifikat war einer der längsten in der Kirchengeschichte. Während des Pontifikats von Johannes Paul II. kam es dank seiner Person zu vielen und mannigfaltigen Veränderungen auf der rechtlichen Ebene in der Kirche. Die in dieser Periode abgeschlossenen Konkordate führten vor allem zum rechtlichen Wandel in den juristischen Systemen der jeweiligen Staaten.

Bevor der Verfasser des Artikels auf die gesetzgeberische Tätigkeit von Johannes Paul II. eingeht, behandelt er den Begriff der Universalkirche und die Kompetenzen des Bischofs von Rom.

Nachdem Autor die sehr umfangreiche gesetzgeberische Aktivität von Johannes Paul II. analysiert hat, stellt er fest, dass der Papst 14 Enzykliken, 15 apostolische Adhortationen, 11 apostolische Konstitutionen, 45 apostolische Briefe und den im Lichte der Tradition nach der autoritativen Interpretation des *Vaticanum secundum* bearbeiteten Katechismus der Katholischen Kirche herausgegeben hat. Zusätzlich nominierte er 231 Kardinäle (einen *in pectore*) und berief 15 Versammlungen der Bischofssynode (7 ordentliche und 8 spezielle). Johannes Paul II. ordnete viele Diözesen neu und schuf andere territoriale, kirchliche Einheiten (insbesondere in Osteuropa). Die Reform des Kirchenrechtskodexes führte er für die lateinische Kirche durch und promulgierte einen neuen Kanonenkodex der Ostkirchen. Er unterschrieb 76 Konkordate. Kraft seiner Initiative gab er den Organen der Römischen Kurie viele normative Orientierungen.

Durch die Analyse der sehr umfangreichen gesetzgebenden Tätigkeit von Johannes Paul II. kommt der Verfasser zu Recht zu der Feststellung, dass dieser Papst einer der großartigsten Gesetzgeber in der Geschichte der Universalkirche gewesen ist.

Übersetzt aus dem Polnischen ins Deutsche von Tadeusz Guz

Ślowa kluczowe: Jan Paweł II, ustawodawca, Kościół Powszechny.

Schlüsselbegriffe: Johannes Paul II., Gesetzgeber, Universalkirche.

Key words: John Paul II, lawgiver, Universal Church.